

ՈՒՄՈՒՐԸ ԲՕԼԻԹԻԳԸՅՅԷ ՎԷ ՄԷՎԱՏՏԸ ՍԱՅԻՐԷ

Դիւանաբն ըստ պէ հէր ապէ ը-
 րը իշխն պրկրիծէ տէ ֆառ Զ
 Կրիծիւն տէ ֆառ 2, զ իւ-
 չիւն իւր զէ ապրիւն տէ ֆառ-
 րա իշխն իւր Զ իւն տէ ֆառ-
 րաւորա գծուր լիսան տէ
 Լաւնրն ապէ ըրը 8ը- տուր
 Մէրկուր զէ ապրիւն
 Գալաթիաւ իւն իւն զ իւն
 Բազմաւոր զ իւն Զ 23
 Դիւն խաւրնաւա Կարա-
 պետ Թ. փառնոսան իսախ-
 նէ կէ ծնուր իրիւն ծէք տիր

ՀԻՒՄԱՆՈ 1792

Միլիթ իմիդատ, լիսանի (յամանի) մուսա-
լիմէրիներն մէջուր ու միւթէպէրի Ութէ-
տաւնէի Գրիգորեան շէքինտիկն այս տե-
փա պաշտտութի իւնիսան իլէ պիթթէրի իւր
Մարալիի նազարիի ի ճէ լիլիսի բուխաթիի
մէջնիլի սիլլէ իմպ ու նէլլէն մուշաֆիա-
թառաղու սարփը ճէտիտ, լիսանի մէջ քիւր
ֆադաթ Արապի շըգըրնը պիլ ճիւմէ գա-
մաթիի ճարիլէ վէ վիւճիւհի ապիթէսիկն
տալէր ի իւր ճիմէլէտ զապի ու ինխառէ
սիլլիլի պրոտոնադաւանս պաղպ, միւ-
թապառաքա ըազպէթ իաւճէք հէր սընէֆ
հէվէ պահաւան թէքթիլիլ սիլլէ ճիւմէ միւ-
ֆիտ օրմադ իւզրէ, զապախաիկն պիւնս
սըրտառաքա լիւմիլէ տէլիկ մէլիսի փէր-
տէյի խաֆաթ մէվթիւր պաղպառն նիլլ
բուժուզ ու տաղպալըրն տախի մազպաթ
պիլր սուրէթիտ իւզահ իլլէմիլ օրւազ, ախ-
բունիաւ նիւմաւան օրան շէքինտիի միւ-
մալիլէ յէին մալիւմաթի թամաշիլիլ լիւսա-
նի մէջ քիւրսան տիլիլ ֆարաթի վէ նաշըք
ճիւճիլէրիկն տախի պու միալիլու ըազաթ
իլէին միւթլէվաթիկն թէքթիլ ու թէլիւ-
լիկն թէշքիլու ու թէքիլիլ օրւաժաւը վէ պո-
խառուս խաֆի մէջ քիւրսան հազըքլլ
թաւիլիլէր պալուժանիւրան վէ մէթէպէ-
րիմիլլ չաթիտաննա տախի քիթապի մէջ-
քիւրսան էլլէմիլիլիկն տէրքաթ հէօրիլ-
տիւլիւնին պիւնսթ սիւնազընտա խաֆա-
թէն իւրնաթա իւլթիլիտար գըրլիտը :

Զաղմալ ճըլաթ Էօզուլունտա Գաֆաթի-
կան պիւրաթիլլէրին :

ሆኑ ቶቶኑ ግረኑ ሶኮሆኮ።

ሆረግ-ፋን 1791 ድፋ ንጉሳዊ-ጉሳዊ-ጉሳዊ

Պաշտօն խուսուօտար, վէ եախօտ թէ-
ֆէրրիւաթար պիր թարաֆ օլտուն,
աճեպա, հէր առաւմըն քէնտի սէրվէ-
թինի, սըհհէթի պէտէնիյ,յէսինի, շա-
նընը, շէրէֆինի վէ իֆթիթարընը, վէ
հաթթա, հէր շէյտէն գիւնատէ սէվ-
մէքտէ օլտուղու տիւննատա գիւնատէ
եաշամարըն մուճըգ օլաճազ օլան
վէ թթէպըրլըն, վէ ուլում ու ֆիւնուն,
վէ թալիմ ու թէրպիլէնին չօղամարը-
նը, վէ լաեդդը ֆտուրէթտէ օլմասընը
միւրատ իթմիշ, վէ իճապը իճրասընա
պաշլամը՝ շ մը տըրլ, հա՛շա :

Թաշրախարտան, հեր գանդի մեմէ-
քէթ, գաւազա վէ քէյլէրտէն լա-
պէր արագ, իւր թէշէքքի օլունան
շէյ, եա հիշ մէքթէպլէրի պոլունմա-
աւղը տըր, վէ եախօա բէք սէֆիլ վէ
պօլուգ հալոէ պոլունմալարը տըր :

Գէղարկք, իսթ'անպօլտա հէր գան-
դի մէքթէպին հայինն վէ կիտիշինն
տիղգգաթ ոլունսպ, սէֆիլիքտէն, մու-
րազատան, մահրուսիյէթտէն, վէ
եանլը թարիգ վէ գաիտէլէրտէն իպա-
րէթ պուլունտուղու անլաջլմագտա-
տըր, վէ պունտանտա աշիքեար ան-
լաջլմագտա տըր քի, հիշ պիր եէրտէ,
հէնուգ հայալըմըլը, հէր կիւն էթ
էթմէք, վէ սու, վէ էպլիպէ, վէ գահ-
էթ թիլթիւն, վէ էվէննէք, վէ կէդ-
մէք վէ ուսումագ նէ գատար իգթիւ-
զա իսէ, մէքթէպ վէ ուլում ու ֆիւ-
նուն տաթի ոլ գատար իգթիլագ տըր,
վէ տիկէր խոսուպարտա, գազանա-
րագ, տօլանտըրարագ, վէ չալըպ չըլ-
բարագ փարա սարֆ իթմէք նէ գա-
տար լապիտա իսէ, մէքթէպ իսին
սարֆ իթմէք ծնտան տահա զինտէն
լապիտտ տիւր տէյի իսքեաթ ոլա-
մամըլար տըր, վէ ոլ ուլոնրտա լա-
զմէ կէլէն զիհնի վագթի սարֆ իթ-
մէքիկի, վէ էգճան ու տիլ դարէթ
իյէմէքիկի, հիշ պիր բէտէր, հիշ պիր
վալիտէ, վէ հիշ պիր համի վէ վաթի
միւրատ իթմէմիշ տիր. վէ տիմէք տիր
քի, քեաֆիթէսինին տաթի, ուլում ու
ֆիւնուն հագգընտա կէօթէրտիքէ-
րի արղու վէ զայրէթ, էլէր պիլթիւն
պիլթիւն եալան վէ սալիթէ տէյիլ ի-
սէ, վէ եալոտ պիղ էշլէ ինանմագ-
լըղը արղու կյէսէք տաթի, միւրա-
իւղրէ պիր շէյ օլմանըպ, իլլա ատէթ
սաթին օլմասըն իլին, վէ անգարեա
նէվիտէն շլարագ պիր շէյ տիր, վէ
եալընըք շու ֆարգ վար տըր քի, է-
կէր, քէնտիլէրինտէն փարա վէ էմէք
վէ սալիլ տիւրլիւ պիր ֆէտաքտարլըգ
թաղապ իտիլմէքսիվին, սըրֆ պատի
հալա օլարագ, վէ հիքմէթ նէվիտէն
պուլունարագ մէքթէպլէր քիւշտա օ-
լունուր իսէ, օ տաթի տէյիլ միւրատ
իտէրէք, իլլա ռասթ կէլա, վէ քէյթի-
էրինին տէրքճէսինն կէօրէ, պիր վա-
ղըթ իլին, զէվալը չօծուգլարը, մէգ-
քիւր մէքթէպլէրէ կէօնտէրմէքտէ
տիրէր :

վազառա , միւսթէննա օլարագ
 թէքմիւ միւլէ , իմիդ իչննտէն , անճագ
 պիր գաչէնիւ քիչիւ , քէնտի էլլատալ
 ըքըն թահօրիւ ուլաւ իթմէլէրի իչն
 ալ չօգ բարա սարօ իթմէքտէ տիրէլէ
 լաքին , պունլարքն տաթի հիւդտէ , հիւ
 չիւբհէմիլ հօգ ոտուրի 990 տէլլէ էլլ
 լատուրլար քէմալթէթէ իրէրէք առամալ
 դա շահեն . քենմիլ վէ ֆարլը տատալ
 օլտունլար միւրատըլա , իլլա բարա
 գազանբալ գէնիլին , վէ պինսան ալէյ

խոսակին օրսունլար միւրասիլէ թահ-
սիլ իծտիրմէքտէ տիրլէր, վէ պունա-
տա իսպաթ չու տուր քի, նէ վիրտիք:
լէրի մէքթէսլլէրտէ պուլունան իլիմ
լէրէ տիգգաթ իծմէքտէ տիրլէր, վէ
նէտէ էօյլէ մէքթէպլէրտէն չըգանլար
իւզլիննտէ էկէր միւսթէսնալարք պիր
թարաֆա չըգարքր իսէք, արգու օրու-
նան տուլլու վէ ֆազիլէթ կէօրիլէ-
պիլլէքտէ տիր:

Հոռւ ահչլէտիկիմիզ չնօգիծաւ, ղայէթ
նազիք, վէ տիգզաթա շահան, վէ շիմ
տիւն գատար ոսյքի քիմնէնին տիգ-
զայմ իթմէտիկիւ պիւր չօգթաւ օյտու-
ղուհաւան, վէ գուլազաւար արըմաւորը
ճիհէթիւ, գօյազաւ անլաշլաւմատարըն-
տան իժքէրիւրիւ վէ իյգահ իտէրիմ:

Շէօյլէ քի, պու կիւն, մէքժէպտէ
էվլատք պուլունան եււղ նէֆէր բէ-
տէր ու վալիտէյէ, այրք այրք, էվլա-
տընք մէքժէպէ կէօնտէրիպտէ, բա-
րալար սարֆի իտէրէք ուլում ու ֆիւ-
նուն թահալ իկտիմանլարտէն աքը
միւրատք նէ օլտուղու սիւալ վէ թահ-
գըգ օլումնուղունտա, շիւբէսիդ կէօ-
րիւլէճէք տիւր քի, անճագ պիր եա ի-
քիսի միւսթէսնա դալարագ, տիկէր-
լէրինին աքը միւրատք, էվլատարը-
նըն, քէնտի իթիգատլարընճա պիւ-
լիւք ատամ՝ օլմար, եանի բարգ գա-
տընըպ ղէնկին օլմար վէ լահնաթ էօ-
միւր կէչիրմէսիտէն իպարէճ պուլուն-
մագտա տք, վէ իշթէ պու պօզուդ
վէ ումուժի օլան էֆ բարա մէպիի տրի
քի, նիչէ ղէնկինլէր, քէնտի ղէնկին-
լիքլէրինէ կիւլէնէրէք էրքէք էվլատ.
լտրընք թահսիլի ուլումտան մահրում
գըլմագտա օլտուգլարը կիպի, նիչէ
ֆագըլլար վէ էսնաֆլար տալի, մէք.
թէպէ կիտիպ տէ սարֆի իտէճէք օլ-
գըթ զարֆընտա եա պիր սաննաթ էօ-
րէնիդ, վէ եալստ պիր իշ իշ բար-
գ աղանալարընք օլումնա ղիւնտէ խ-
յըրլէ թութմագտա տըլլար, վէ իքին

ճիւղի տահա պիւլիւք իսպալտտա չու
տուր քի, ալէսսէվլյէ բէտէր ու վա
լիտէլէր, քէնտի գըզլարընտան զէն
կինիք վէ բարա գալանմագ պէքլէ
մէյլի պէ իւմիտ իթմէտիքլէրնտէն
վէ հաթթա, մերգոււմէլէրէ կիւզէլ
կիւղէ ճէհէզէլէր վիրմէք արգուսնտէ
պուլունտուգլարընտան, հէմ'ազ չոգ
զէնկինիք վէ դրախումա սագլամագ
լըղը տիւչիւնմէքտէ, վէ հէմ'տէ զէն
կին պիր դօճանա վիրմէկէ չալըյմագ
տա տըրլար, վէ իշթէ պու ճէպէպտէն
գըզլարըն, էրքէք էվլատլար գա
տար ուլում ու ֆիւնուն թահալի իթ
տիրմէքլիկ ապա ախիւնմէքտէ
վէ էհէմմիլյէթ վիրմէքտէ տիրլէր
նասըլ քի չոգ ֆամլիւտաա կէօրիւ
մէքտէ տիր քի, էկէր իքիսի էրքէք
վէ իքիսի գըզ տէօրթ նէֆէր էվլատ
վար իսէ, օղլանլարըն իքիսինի աալի
մէքթէպէ կէօնտէրտիկի հալտէ պիլէ
եա գըզլարընտան հիւ պիրիսինի կէօն
տէրմէքտէ տիրլէր, վէ եալօտ ա
տէթ նէվլիտէն օլարագ, ճիւղիճէ օ
գուուուպ եազմագ էօյրէնտիքլէրի կի
պի, չէքիպ մէքթէպտէն չըգարմագ
տա տըրլար . վէ պուստանտա աշիքեա
անլալըմագտա տըր քի, միլլէթմիդ
տէ, չօճուգլարը օգուլթուր:նագտա
ասըլ միւրատ ալպագը համիտ վէ ֆա
զիլէթէ տայիր թալիմ ու թէրպլյի
մագոհտիլլէ ուլում ու ֆիւնուն օլմա
հըպ, իլլա, բարա դազանմալարը նի
լէթլլյէ տիւ . հօդ.սա, էրքէք չօճու
լարընք մէքթէպէ կէօնտէրտիքլէրի կի
պէ: գըզլարընք տալի կէօնտէրէրէ
պին տէրէճէտէ թահալիլ ուլում ո
ֆիւնուն իթմէլէրնէ չալըյմալարը

պէքլէմէլէրի իգթիզա խոէր խոի :

Պու. Նոգթաճը պաշգա պիր միսալ
իլէ տահա զիեատէ անլաթ տըրմաներ
արզու խտերիզ :

Հէր ատամ էվլաաբնէն կիւղէլ օլմասընը, գաչարը, կեզզէրի, էլլէրի, տեագլարը, վէհասըլ հէր պիր ազալարը եէրինտէ վէ թէնասիւպ իւզրէ պոլունմասընը, եանի սագաթ վէ էօղիւրլու պոլունմասմաընը, թա տողթագտան էվլիլ արզու իտէր սալիւմտուր, վէ հէլէր, պիրիսի էվլէինտէն կէլիպտէ, սէն պիր էվլատա մալիք օլաճագըն, լաքին, պազը եէրլէրինտէ գուտուրու օլուպտա սօնունտա դէնկին օլմասընը մը արզու իտէրսին, եօգնա, պիգուտուր օլուպտա, դէնկին օլմասընէն շիւբհէյի պոլունմասընը մը արզու իտէրսին տէյի սիւալ կլլէտիկինտէ, հալիլէ, մէրգոււմ տախի, աղաճըգ քեաթիլ ատամ օլտուղունտա, « Ստամ սէնտէ, շիւտիքի տիւշիւնէճէք շէյ տէյիլ օ, պէնիմ էվլատըմ գուսուրսուղ օլունտա, դէնկին եափաղըն օլսճաղըն իքինի վէ իւշիւնճիւ պիր շէյ տիր » ճէլպալըն վիրէճէկինտէ շիւբհէ եօգ տուր, շիւնքի ասըլ միրատ էվլատընքն սաղ վէ սէլիւմ օլմասը տըր, դէնկինիք սննրատան տիւշիւնէճէկի պիր շէյ տիր :

իշխմէ պառնուն կիպի, հէր րէտէր
ու վախտէ, էվիէլա քէտի գըզ վէ էր-
քէք էվլատընըն, մէքմէպէ կիտէրէք
վէ ուրում ու ֆիւնուն թաճսիլ իտէ-
րէք, տիպագը համիտէ սահի պի (բարո-
յականը մաքուր) պիր աշամվէ ճէմիյ-
յէթի պիշէրիյէ իշին պիր իյի ազա օլ-
մաուքը միւրատ իյէմէլի տիր, վէ էյ-
լէ օլուզու թագտիրտէ, հալլիյէ դէն-
կինլէք վէ սէատէթիէ հալլին տալիլ ար-
դաքընտան կէլէճէկնտէ չիւրէն եօգ-
տուր, պու գախտէյի պիլմէք վէ իհրա
իթմէք ասը մէտէնիյէթիէ = ք գինի
օգումահա պաշլամաք տիմէք տիր :

Տիւնքի Մանգումէմիլզտէ փանոս-
եան լարժարանա 120 թանէ մէնտիլ-
վիրմիշ օլան Յակոբ աղա Ս. Պօղոսեան,
Ճըրճըր Պօղոսեան տէնմիշ օլտուլուն-
տան թասհիշինէ միւսարաւթ իտէրիլդ-

ՏԱԽԻԼԻՅԷ

ԿԻՐԻՏԼԻ ՄՈՒՍԹԱՅԱ ՓԱՇԱՆԸՆ
ԹԵՐՃԵՄԵՅԻ ՀԱԼԻ

Պիլա մէմուրիյեէթ վիւքէտն օլան
Իկրիտի Մուսթաֆա փաշա հազրէթ
էրի, էշ պու սալք Կիւնիւ 75 հաշրն
տա օլարագ ազիլ տարի պագա իլլէ-
միշ տիր, Միւսթէվէֆա, քի Շարգտա
պիւսլաք պիւր օյան օյնամբք տըր, 1822
սէնէսինտէ բոլիշիք տայիրէսինտէ
տախիլ օլտու, նէ վազըթ Մէհմէտ Ա.
էի Իկրիտ իսեանընքէ էօնիւնիւ այմա-
հա թայթին օլունան օրտու իլէ պէրա
պէր մուշարիլէյի Գանտիեանա հօյ-
լատը :

Միւթէկէֆա Մուսթաֆա լիաշա
հազրէթէրի, պիր Լօգ սէնէ, քէնտի
վաթանասաշը օլան Մըսըր վախիսինի
խըտմէթինտէ պուլունուպ, անքն նա-
մընա օլարագ, Դանտիա ճէզիրէսինի
իտարէ իթտի վէ 1863 սէնէսսնտէ ճէ-
զիրէյի մէզգիւրտէ շուհուր խաէն տի-
կէր պիր սուհէթլը խտան Թաէշին
սէօնտիւրտի վէ կիրտն ճէզիրէսի, Պա-
պը պիլինին հիւքմիւ թահթընա կէշ-
տիքտէ, քէնտի մէմուրիյէթլինտ
գալըպ իսթանպուլտաքի մէճլիսի քէ-
պիրէ ազա վէ պատէշու րէյլա օլմագ
իլին 1830 սէնէսսնտէ ճէզիրէյի մէզ-
քիւրու թէրք իլէտի վէ 1853 սէնէ

սինոդէ սատարելձէ կէշիպ պիտ սէնէ
սօնրա, հէրինէ, Բբպրբբբր ՄէՏմէտ
Լաշա կէշիրիւրպ, քէնտիտի 1866 սէ-
նէսինտէ ՄէՏրիտի խառա աղա օրտու,
վէ տիկէր պիտ սօն խտան աթէշինի
սէճտտիւրմէ, քմմուրիէթի իլէկիրտէ
սէվզ օլտնտու իսէ տէ, խտան աթէ-
շինի սէճտտիւրէմէտի վէ օլ վազբթտան
պաշաեարագ պէօրէք պիտ իշ կէօ-
րէմէվիշ տիր :

Միւթէվէֆա, յւր. չօգ. վարիտաթ
պըրազմըշ տըր, պալըքճա կիրիտտէ
բէք չօգ մալ ու միլքի պուլունուպ,
հէր նէ գաւաթը սոն մուհարէպէտէ իւս-
թապ օլմուշար իսէ տէ, երինէ պու-
կիւնքի կիւն չօգ վարա իթմէքտէ տիր-
լէր. միւթէվէֆա, կիրիտլի թէսմիլէ
օլտուղու իշին կիրիտտէ տօզմուշտու-
ռէլի զաւն օլունուր իսէ տէ, ասլը-
օլմահբա, իլլա Արնապուտազ տա տօլ-
մուշ տուր, վէ կիրիտլի թէսմիլէ օ-
լունմասընըն սէպէպի իսէ, պիր չօգ
վազըթ, եանի 1832 սէնէսինտէն 1841
սէնէսինէ գաւաթը կիրիտ վալիսի օլ-
մասը հասէպի իլէ օրատա իգամէթ
իյլէմիշ օլմասը տըր :

Միւթէվէֆանքն պէշ Նէֆէր էվլա-
տը պուլունուպ, քեաֆֆէսի տախի-
հիւքիւմէթ մէմուրիեէթինտէ տիրէր և

1873 ՍԷՆԵՍԻՆՏԵ ԼՕՆՏՐՈՏԱ ԳԻՒՇՈՏ
ՕԼՈՒՆԱՀԱԳ ՍԷՐԿԻՒ ՌԻՄՈՒՄԻՏԵ
ՕՍՄԱՆԼԸ ՍԱՆԱԹԸ

խթանալովտա ետք տրը պիր առտա
քի Այաաաֆիա ճափի չերֆի գարըը
առնտա, եանի Պտպը Հիւմոնուռնու է
նիւնտէքի օլ կիլ գէլ չէլմէյի սէյր լ
տիպ տէ, չօգ տէֆա պիրլիմ կիպի թէ
հայիլուրտէ գալմաաըն, Նաառը քի մա
լիւմ տիրը, օսամալը սանաթլքեալու
րմէ էլիւնտէն չարքը օլան մէգրիւր
կէօսլթէրլիլի չէլմէ, ճէննէթմօք քաա
իւլիւնճիւ Սուլթան Աճմէտ հագրէթ
լէրինին կիւնիւնտէ եաբըմը ռուպ
միւթէլէֆայի միւշարէլէ, Ն հագրէթ
լէրի տախի, քէնտիլլէրինին թէէլիֆ
քէրտէլէրի օլան պիր թաղըմ իրլէրի
(ոտանաւոր) մէգրիւր չէլմէյի թէզէլի
(գարգարիւր) գըրլը տըր, մէգրիւր չիւր
լէր, չէլմէյին տէօրլ թէլլիւնտէլ մէր
մէր թաշաւթ իւզէրինէ հագրէ (փորա
րէլ) օլունուպ իւզէրինէ տախի ալթոն
սու կէչիլիլմիւ տիր :

Նասրը քի կէօրիւմէքտէ տիր , պուն
տան հէնուզ երւզ սէնէ մուգատտէմ
իւթմանպօլտա պիլէ , սանաթլար զի
եատէսլյէ իլէրի վարմը պիր հալտէ
պուլունմագտա իտի : Պու կիւնքի կիւն
սանաթլար պաթմըզ կիպի կէօրիւնմէք
տէ իսէ , պիզէ , սուրէթա տըր վէ
սէպէպի իսէ , պաշգա պիր շէյ օլուն
երպ , իլւա , զէնէկի Միսպիմանարը
մեզլն ալաֆրանիկ թապիր օլունմէ
մօտալարա զիեատէսլյէ գարըլպ է
հէմիիէթ վիրմիշ օլմալար տըր
Մէրգուման զէնկիլէրիմիզ , խանէյէ
րինին իշէրիւնի վէ տիշարըսըր օլ ու
նուզ տէյի զանէ իթտիրէրի , ֆազաթ
պիր էյիճէ տիշլինիւթիւքտէ դայէթ
լէ բահալը օլան պիր թագրմ մասդա
բանա էշեալար եէրինէ , եէրի մալլէ
րինի միւրանճահ թոթմազ կուլմթ
լուզունա վէ վաթանբերլըրիկինէ մս
ըր օտուգլարըստ , անիտէ , եէրլ
սանաթլարն աշըրանադըր վէ էվլէլքին
տէն զիեատէ իլէրլէյիէճկի շիւրհէտէ
միւսթաշին տիր :

Լիէր ըշ պու թէ քրիկիսիղէ իսպախ
կէ օսթէմէք լաղըմ՝ օլտա իտի, պի
թէք իսպալթ լիկիւր իտիք, վէ պինաէ
ալէյ՝ կիտիպ ջըրտաւն սարաէր Հի
մաեռնուն աէյր իթ մէլէրինի օգուեան
լարբըղա թալիպէ իտէր իտիք, մէյր

